This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

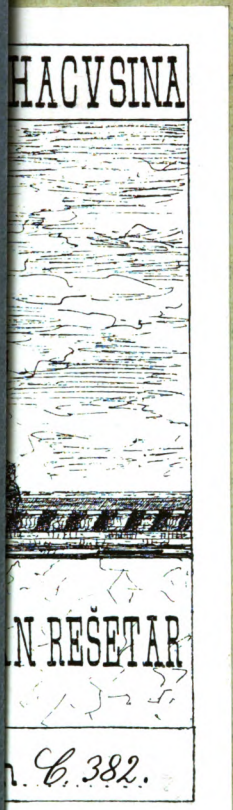

LOVANSKÁ KNIHOVNA
3186276330

Digitized by Google

J6554

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE

130862

Otis tarda, L. u Dubrovačkoj okolini[1].

Napisao

B. Kosić.

Polovinom januara tekuće godine (1891.) dogje jednom po podne k meni gosp. Ivo Iva Klaića te mi javi da mu rogjak u Konavlima ubi jednu veliku neobičnu pticu, koju bi rečeni mu rogjak žudio, dozvolom uprave, pokloniti dubrovačkome muzeju. Ja sa radošću na to pristah a paka tim više što opći superficialni opis, koji mi pruži gorespomenuti gospodin ulovljena primjerka činjaše mi promisliti da bi ta ptica po sreći mogla biti rijetka vrsta za ove krajeve, Linne-ova *Otis tarda* (divlja indijota, kako je ovdje krivo zovu) i baš se ne prevarih, pošto sutra dan k večeru primih putem pošte zamotak u kome bijaše lijepi eksemplar ♂ gore navedene vrste. A to bijaše praćeno slijedećim pismom gosp. Vlaška Klaića, to jest oca mladića koji je ubio pticu[2]:

„P. N.

Gospodin Baldo Kosić

Dubrovnik".

„Evo vam šaljem pticu o kojoj vam je govorio moj rogjak. Ako vam vrijedi za Muzeja sačuvajte je, ako ne onda vas molim

[1] Ova ornitološka vijest bi započeta odmah februara mjeseca, ali zbog nemoći, koja me poslije dopade, ostade do sada nedovršena; tako malo kasno na vidjelo dolazi. — Vijest ima odveć nješto lovačkog; a ma jezik će svegj k zubu koji boli! —

[2] Pismo je očevo, jer po starijem krasnijem običajima Dubrovačkijeh porodicâ (koji još opstoje po boljim seoskim obiteljima), mlagji ne smije ništa u ime svoje; sve biva pravo domaćina (starješine, gazde) kome je sva obitelj podložna. U našemu slučaju: usprkos da je sin Vlaška već mladić od 20 god. i želi pokloniti Dubrovačkome muzeju ubijenu pticu, koja stvar mu paka na čast pada, ipak neće to da učini od svoje strane; to će mu učiniti otac koji zato šalje pticu i dariva je muzeju u ime sina!

Digitized by Google

da mi je vratite. Ubio je u Popovićima dne 12. januara 1891. Ivo Vlaška Klaića i dariva je muzeju. Prije 40 godina bila je ubijena jedna u selu i prozvali su je Groplja [1] od tada nije se vidjela ni jedna. Prošlijeh dana vidjeli su lovci u polju 6, a ubili su 4, a možda je ovo peta od njih. Kako vidite, ove su ptice u nas jakom rijetki gosti pa za to nemaju pravoga imena".

„Popovići 15. januara 1891."

„Da ste mi dravo i veselo

Vaš odani

Vlaško Klaić".

— Po navedenu ovdje pismu dakle, prikaza se, tijekom prve dekade januara, u konavaoskome polju, (jamačno uslijed izvanrednih vremena koja vladahu u ono doba po čitavoj Europi) i to, nakon 40 godina, jato od šes individua *Otis tarda-e*, L. od kojih bijahu ubijena prije 4., pak jedan komad; ovaj posljedni, gori rečeni eksemplar darovan muzeju.

— Taj primjerak ne bijaše ubijen na mrtac, neg ranjen; jedno zrno debele sačme udari ga straga u dolnji kraliješ vrata, te, ne dirnuvši mu u mozak, izagje mu kroz dušnik izmegju krakâ furkule; drugo paka zrno, pogodi ga u krilo. Prilika je da bi ptica sa svom prvom ranom bila pobjegla, da joj ne bijaše slomljeno krilo, jer, uzprkos rane dušnika, življaše par dana u kući, i tu opaziše da bi joj kod dihanja zrak napolje kroz ranu dušnika izlazio: „puhajući" reče mi gosp. Ivo Ivov.

Eksemplar bijaše mršav kaonoti iznemoren, nješto od zle godine a nješto od rane. — Mjeraše od početka kljuna do svršetka repa 1 metar i 55 milimetara; boje su na njemu posve žive i sjajne.

Sasvim da odmah zahvalih pismom na daru, koli g. Vlâšku Klaiću, toli mu sinu Ivu, ipak sada to javno opetujem i u ime cijele uprave muzeja; i takogjer njihovome rogjaku, gorespomenutome gosp. Ivu Iva Klaića, velika hvala za sve dosade što imaše za ovaj posao!

Poslije gore navedena slučaja, dne 27. istoga mjeseca donesen je na glavni trg „Poljanu" ovdje u Dubrovniku, drugi

[1] Droplja, možda po školskim knjigama iliti po Ruskom „Drofá".

Digitized by Google

primjerak ♀ iste vrste, ulovljen takogjer u Konavlima. Ovaj bi ubijen, ako se dobro spominjem, u onome polju. — Vrijeme bijaše, od 17. ća do 25., sasvim izvanredno; snijeg, (silni u Ercegovini) grad; jaki vjetri prvog i četvrtog četvrtnjaka strašno se mijenjahu, a temperatura do 5 stupnja (ovdje) pod ništicom. Uslijed toga, mnogo prolijeta svakih ptică, a navlaš goluba *(Columba livia)*, gusaka *(Anser segetum)*, batokljunâ *(Coccothraustes vulgaris)* itd. Ovih posljednih ptica, paka nikad tolika mnoštva, baš i ne vidjeh!

Pošto bijaše moja požuda pribaviti domačoj zbirci muzeja i jednu ženku rečene vrste, tako da sastavim par, (ovo preporučih pismom odmah gosp. V. Klaiću) cijenih da mi se sadar pruži lijepa zgoda, ali, žalibože, taj eksemplar bijaše mnogo pokvaren, iščupan. Dok stajah ja na trgu u dvojbi što da činim, hoću li, neću li ga kupiti i kako bi, da ga manje loše napravim, kucne mi školska ura . . . skoknuh do škole, te časom se na Poljanu vratih . . . uzalud! ne nagjoh više ni Konavljanina ni ptice. Pošto bijah pisao kao gore rekoh, gosp. Klaić-u za jednu ženku, nadah se svakako primit je a i tim više, što Konavljanin vlasnik ovog posljednog primjerka, tvrgjaše da onamošnji lovci vidjoše onih prošlih dana jato ovih ptica, sastavljeno od preko 30 glava; ali, sasvim tijem, na veliku moju žalost, *Otis tarda*, u Konavlima ne vidje se dalje!

Sjutra dan, to jest dne 28., gosp. Vicko Feličić, iz polja Gospe od Milosrgja, (mjesto put zapada kod Dubrovnika) opazi iz kuće, u rečenomu polju[1] dvije nevigjene prije goleme ptice: zgrabiti pušku, sići u polje, to bi za našega lovca jedan čas; uvaliti se u potok, te, zaštićem megjama konala, dosukati se pti-

---

[1] Polje „Gospe od Milosrgja", vlasništvo hrama Gospina, najamljeno je gosp. Vicku Feličiću i nalazi se, možda, mal ne 2 kilometra u zapad Dubrovnika. Malenoga je prostora a omegjeno je malim brežuljcima (Montovjerna, za Gospom itd.) sa sjevera juga i zapada; kojih brežuljaka strane, na okolo polja, pokrivaju se maslinom i borom. Sa strane istoka vojničko je groblje, put Gospin iz Dubrovnika, te, ne daleko more, vrh površine koga, ne znadem podiže li se polje 15—20 metara. — Rečenog polja je veći dio pod lozom; nešto malo siju šenicom; kukuruzom itd. a gdjegdje kojom voćkom. — Polje i brežuljke mu na okolo ljubi svaki lov: prepelica, goluba, kokoška (šljuka), guska, itd., ali treba da pušu istočni ili sjevero-istočni vjetri.

*

Digitized by Google

cama do puškometa, to bi paka njegov osnutak; i dobro mu izagje, ako i ne baš sasvim kako on mišljaše, pošto njegova bi namjera ubiti obje ptice, ili jednim hicem (ptice bijahu jedna blizu druge), iliti jednu prevaliti jednom cijevi, a drugu drugom; ali mu to tako, kako rekoh, ne otigje za rukom jer, oprezne ptice, sjetivši se mjesta možda njima pogibeljna, digoše se na krila prije nego Vicko dogje do pravoga uzdanoga puškometa. Što da čini tada lovac? . . . treba naravno da upali zâ bližnjom pticom pa bilo što bilo! i baš to on i učini jednom i drugom cijevi na zadnju pticu, koja bijaše jamačno deblja. Ali nesreće! ona ni habera! leti svojim putem preko polja za drugaricom kao baš da nije ni dirnuta, a Feličić, ražaljen, videći izgubljen rijetki lov, ne zna gdje se nalazi . . . vas mu je život u očima, koje prate bježeću pticu; a ta, gle paka! na veliko njegovo čudo, nakon ne duga leta, sve na jedan mah, podvivši krilo, kao gromom udarena na zemlju strovali. Vicko jedva to vjeruje svome vidu, te će kao zrno na pticu koju nadje gotovo na pola mrtvu. Što bijaše? kao što se mnogo puta dogodi i u sitnijemu lovu, jedno zrno sačme pretuče joj krilnu kost, omer, koja usljed leta, uzdržavši dakako ono teško tijelo, nakon malo trajanja na svrhu puče i prelomi se, a ptica stepna i tegotna, zvinuvši od tle, mahom iz visine nakom malo doba pogine. — Drugarica ubijene ptice, vidjevši to okrene letom na stranu te se nasadi više polja na gomilu tako zvanu „Biskupija“ koja stoji na jednome brežuljku kog podnožje, sa južno-zapadne strane polja, plaču morski valovi. (Pod Gospom). — Naš gosp. Feličić će tada brže bolje put nje, eda bi i drugu pticu smirio: a u to se promoli iz borove gore i drugi lovac, to jest, moj veliki stari prijatelj gosp. Pero Kukuljan, lovac kome na daleko nema para i komu je (pošto je prebivao njekoliko godina u Rusiji) vrlo dobro poznat ovaj lov, te je mnogo ovih ptica tamo ubio; i tako će sada jedan lovac s jedne strane a drugi s druge, smjerati na istu pticu, tražeći način da je što bolje prevari. Nu ptica, bilo da već poplašena od hitaca upaljenih na druga postade opreznija, bilo paka da možda velika pohlepa Feličićeva za rijetkijem lovom, ne dopuštaše mu ravnati se hladnokrvlju, te vući se tiho i dovoljno sakrivenu zbog česa bijaše prije vremena od ptice opažen, bilo to jedno ili drugo, ona se digne na let prije neg lovci dopru do puškometa; pozdravljena dakako od četiri hitca koji bijahu od

Digitized by Google

njih upaljeni za njome, sasvim uzalud! Ptica tada okrene put istoka; te se svida, nakom njekoliko doba, izgubi; sa velikom žalosti paka, gore rečenog mog prijatelja, koji mišljaše da će na novo sjesti.

Jamačno da su ova dva individua bili par, t. j. muški i ženska, od kojih, ova posljednja se spasi, dočim muškarac pogine: krasni to eksemplar kog sačuvah za domaću zbirku muzeja, zbog njegove ljepote i veličine, pošto, kako veli gosp. Kukuljan i gosp. Božo Rešetar, trgovac u Rusiji, (njeke dane, od prohoda, u Dubrovniku) ovaj je primjerak veći od onih što im se je trefilo ikad u Rusiji vidjeti; i zbilja, ima i biti od najvećih individua, jer mjeri od početka kljuna do konca repnih pera bolje od 1·09m. a boje su paka njegove u svoj i potpunoj ljepoti kao baš u najbolje doba godine. — Želudac mu bješe pun natrpan travurine; noge i kljun sasvim kalužom izgnušene. Tijelo, kao u pregjašnjemu eksemplaru gosp. Klaića, mnogo mršavo, ali dovoljno u mesu, tako da mu sam trup bez udâ, vrata i utrobe, težaše 5 k. 35 dk.

Onaj dan vrijeme bijaše vedro; vjetar sjev.-ist.; temp. + 5 C.

Po onome što sam mogao obaznati od starih lovaca (njeki od preko 85 godina) ptica o kojoj velimo, ne prikaza se jamačno u Dubrovniku za njihovo doba, ni ti oni paka, kako kažu, od starih lovaca, svog mladog doba, da bi ovdje ikad vigjena; dakle, slobodno je po ovome zaključiti, da, od preko 100 godina nazad, za sigurno, *Otis tarda* nije bila kod Dubrovnika.

A sada ova zanimiva ptica hoće da i otoke naše pohodi! — Dne 29. navedenog mjeseca, 5 individua dogje na Lopud (Isola di Mezzo). Onamošnji lovci (možda u sve dva — do tri) stanu goniti ptice, koje prelećivahu s jednoga mjesta na drugo; i tako, nakom njekoliko vremena, pogje im za rukom ustrijeliti dvije. One tri što ostadoše, a da izbjegnu lovačkome progonstvu, progjoše tada na drugi otok, na Kolocep (Kalamotu) ali i tu ne dobiše mira, jer, lopućski lovci, došavši u lagjama za njima, i ovdje hoće da ih gone; ama uzalud sada im muka! Vidivši ptice da na otocima nema za njih spasenja, okrenu legja, te na let preko mora u sjever put kopna, gdje s vida iščeznu.

Jedan od ubijenih primjeraka bi donesen sjutra dan u Dubrovnik; bijaše muškarac i dosta velik (1·07 m. dulj.), proda se

Digitized by Google

u gradu za malo novaca, pošto se svak otimljaše kupiti nepoznate divljači.

Lopućki lovci opaziše ovom prigodom da se je ptica rado svraćala u kupušnjake, iliti na vrpe gnoja, koje se nalaze tamo amo po zemljama maslinom nasagjenim, (kojim je stablom, može se reći, gotovo i vas otok pokriven). I to je naravno, pošto, ova ptica, vrlo rado jede kupus i takogjer crve, a navlaš ove posljedne, dok je u svoje mlado doba.

Stari lovci, lopućki u obće žitelji tvrde, da se ova vrsta ptica nije nikad na otocima do sada vidjela.

Tijekom gori navedenijih slučaja javiše mi cijenjeni moj prijatelj, gosp. Ivo Vuletić, bivši do nazad malo c. k. sudac u Metkovićima, da dne 24. rečenog januara, uslijed strašne zime, koja onamo vladaše onih dana, bijahu opažena 4 komada „dibljetuke“ blizu samih Metkovića. Rečeni gosp. Vuletić primi vijest o njima bivši u lovu, i brže bolje krene put njih, ali ne nagje ih, pošto, kako mu kazaše, bijahu poplašene od lovaca ni malo vještih ovome lovu. Rečeni gospodin javi mi takogjer, da, od god. 1880. do sada, nevidje se ova ptica u onomu mjestu; dakle se prikaza, od prilike u Metkovićima, nakon 11 godina.

Napokon u blizini Stona, koncem istoga mjeseca vidje se, nije mi poznato uprav koliko komada, (2—4?) ove vrsti, i to poslije 3 godine, pošto, kako mi kazaše, onda, gosp. A. Oberster c. k. kapetan, god. 1888. bijahu onamo (u Ponikvam) ubivena 2 primjerka spomenute vrste. — Takogjer se cijeni da u Župu i na Bosanku dogje po koji primjerak; dapače i na Pločama (predgragju u istoku kod sama Dubrovnika) tvrde, da se je vidio jedan eksemplar dne 14. Februara, kada trajaše silni istočni vjetar, nu za ova tri posljednja slučaja, ne mogu jamčiti sa svom sigurnosti, jer kako onih dana lovačke glave bijahu pune „dropalja“, „dibljih indijota“, tako ništa lašnje da, neznalicama nadasve, bude se katkad svidjela u guski prva od rečenih pticâ; a gusaka baš, kako gore rekoh, bijaše njekoliko kroz navedene dane.

Digitized by Google

Po ovome što sam sada istaknuo zaključuje se da Linneo-va *Otis tarda* (Droplja, Diblja Indijota, Diblja Tuka [1] Otarda, Potrk veliki itd.) biva ptica posve rijetka za naše krajeve a navlaš paka za Dubrovnik. — Ona dogje amo jamačno, kako rekoh nazad, uslijed izvanrednih vremena koja savladaše po sjevernoistočnoj, a dapače i po čitavoj Europi, tjekom januara mjeseca. — Ona se kod nas prikaza uprav prije neg postanu one strašne snježne oluje, koje ovgje, a osobito u Ercegovini trajahu od 15. mal ne do svršetka rečenog mjeseca; rek bi dakle da, po prilici, ptica bježaše pred rgjavom godinom. — Ja mislim paka, da svi primjerci ove vrste što se tamo amo vidješe, po dva, po četiri komada zajedno, bijahu individuji jednoga te istoga, možda velikoga jata, koji zanesen stramputice najprvo dopre, rekao bi, do krajnjih istočnih krajeva Dubrovačkog kotara, naime Konavala, te od tole, stignut od snijega, grada i leda rastrka se po inim okolišnjim mjestima.

U ovome mnijenju tvrdi me koli već nazad navedena vijest Konavljanina, po kojoj, jato od preko 30 glava ovih ptica, prvih dana januara bilo bi stiglo u Konavle; toli fakat, da poslije te ptice onamo nestade, dočim (možda svladana od studenog vjetra) objavi se sa zapadne strane držeći se, veći dio, toplije morske zone.

Od toga, recimo jedinoga jata, poginuše, u koliko mi je poznato: šest primjeraka u Konavlima; jedan ovdje u Dubrovniku; a dva na Lopudu; dakle u sve devet komada. Ostalo se spasi! Kud pogje? . . . Jeli se ova interesantna ptica prikazala još u kome mjestu pokrajine? . . . nije mi poznato!

Kako već malne svak znade, prebivališta ove lijepe i debele ptice jesu sada [2] osobito Ruske stepe, Ugarske puste, srednja Azija itd. — Regularnih uprav emigracija, kao naravoslovci kažu, ona ne čini; eskursija duljih ili kraćih, sad možda radi hrane, sad prisiljena od snijega i studeni, rek bi da zauzimlje svake godine; a u tim eskursijama često i nastrada, pošto, stignuta od oluje, zaluta, katkad i po cijelo jato, ća do sjevero-zapadne strane

---

[1] U Italiji (u Lombardiji) imenuju „O. tardu“ L.: Pollin selvadeg, koje ime znači diblju tuku; dakle i onamo je ova ptica (O. tarda) žuta kao i u nas.

[2] Negda, bila je obična u nekim mjestima koli Francuske toli Ingleške.

Digitized by Google

Europe. U tim slučajima ptiću iznemorenu lako je loviti; dapače, pružilo se je slučaja, tako vele, da su je gdjegdje štapom bili i rukama hvatali; dočim paka u svome običnome stanju, u mjestima gdje živi, veoma je lukava, oprezna, tako, da po svjedočanstvu mnogih, mučno je sasvim nju loviti, jer na sve pomljivo pazi, i svaka neobična stvar je plaši.

Razni načini upotrebljavaju se da je love. U Rusiji, kako mi kažu spomenuti moji prijatelji, rek bi da je najobičniji sada, onaj putem kola, t. j.: lovci u kolima, sijenom sakriveni, okreću na luk okolo jata, kog u polu opaziše, iz daleka prije, te malo po malo stisnuvši lukove, naime na spiralu, dovuku se tako do puškometa, (ptica se ne plaši ni od kola ni od konja pošto je ta stvar njoj obična, koju vidi u poljima svaki dan). Došavši lovci na puškomet svi zajedno upale na jato, i obore ih, ako je sreća, njekoliko. — Ranjene ptice, iliti stignute od paščadi, žestoko se brane krilima, tako da katkad zadobiju pobjedu prema valjanim lovskim psima, nazad otjerajući ih.

Vele mi paka da se pruži slučaja, kada velika zima i snijeg, smrznuvši ovim pticama krila i noge, svlada ih tako da ni letjeti ni trčati, (kako je njihov običaj) mogu; i tada mnoge u lovačke ruke upanu; dapače govore, da žive katkad oni lovci, pred sobom dogone, kao ovce u obor.

Zanimiv je noćni lov koji znadu voditi na ovu ptičiju vrstu Tesaljski žitelji[1]. — Pripovijedahu ljudi iz Porto lagos-a, Kavale itd. Lloydskome kapetanu gosp. Ivu Bogojeviću, kako njihovi lovci kada vide da leti jato diblijeh indijota (i onamo, velikog potrka, zovu diblja indijota) stanu pomnjivo paziti: koliko biva komada u jatu, kuda će letom krenuti i gdje će se paka, da odmore, leta ustati; jer biva tada, da tu za stalno i prinoće. — Goniti ih danom, nije fajde, vele oni, dočim je sigurna dobra uspjeha noćni lov, koji obično vode u dvojicu. — Jedan lovac nosi fenjer i bat, a drugi vreću i zvono. — Kada

[1] Poznati su noćni lovi kokoške, prepelice, itd., koji se svukuda upotrebljavaju. — Ovdje u Dubrovniku, njekoliko god. nazad, mnogo bi se hvatalo prepelica u noćno doba, od okoličnih seljana, svietleći zubljama, te tako pune koše i kajpice, živih prepelica donosilo u grad. Sada taj način lova (kao i oni što vodiše danom mrežami) biva pometnut, prvo: jer nema više onog mnoštva lova kog negda bijaše drugo: jer seljak, kao i gragjanin, hoće da pokaže svoju valjanost u lovu puškom.

Digitized by Google

vide da je noć već dobro provalila, upute se lovci put onog mjesta gdje cijene da se indijote nastaniše. Došavši blizu počne lovac, koji nosi zvono, zvoniti nalik klempesanju zvona obješenih o vratu bravâ ili volovâ. — Ptica, kojoj taj zvuk na novo ne pada, ni malko se ne samo ne plaši, neg za bolje, cijeni da, bahat i šuškanje po gori lovskih noga prouzrokovano je od klopotanja noga i kopita rečenijeh životinja. Tom zgodnom prijevarom lovci se lako dosuču megju ptice, uvuku se u njihov tabor, te ih traže po klancima, gdje mjene, da će biti nastanjene. — Prvi koji ide lovac je s užeženim fenjerom u jednoj ruci, a s batom u drugoj; drugi je za njim s vrećom i zvonom, a uvijek klempesa. Kako koju indijotu lovac od fenjera, pomoću svjetlosti opazi, svijećom je zabliješti; ona se i ne makne, a on je batom po glavi, te mrtvom u vreću, pruženu mu brže bolje od druga. — Tako od busa do busa tražeći, jednu po jednu u vreću slažući; računav broj komada što u jatu bijaše, sa onim glavâ već spremljenih; dogju do toga da malo kada se koja od jata spasi, a da ne otide sa drugaricama u torbu!

Meso ove lijepe ptice, dovoljno spravljeno, za mene je mnogo ukusno; priliči naime (na daleko razumije se) mesu jarebice, to jest, udara nješto onako karakteristično, ali jače, divljačju. — Ovdje u Dubrovniku, sasvim je malo kogod rečenu pticu vidio a kamo li io, a jedva paka, cijenim, da uglavih kako ovo nije nipošto diblja indijota, (jer zbog imena veći dio to mišljaše), pošto diblje indijote (diblje tuke) u nas, u starome kontinentu svijeta nema, nego u njekim sjevernijem amerikanskim predjelima; — da ova ptica ne samo je drugog roda i porodice neg i razreda, pošto indijota pripada razredu Koka, a ona onomu Trkalica (jer sve ptice ovoga drugog razreda mnogo dobro trče); da je ona nješto kao naime naš potrk; prem da, radi njekih posebnih karaktera, u najnovijem sustavima, i ova potonja ptica spada pod drugi razred itd. . . . ali uprav jeli se toga baš svak uvjerio? Majde, da pravo kažem, bojim se! Evo dokaza kako jednim krivim imenom vodi se katkad opće mnijenje stranputicom!

Dubrovnik, augusta 1891.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3186276330

Digitized by Google